संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापना गरौं !
सबल र सम्वृद्ध नेपालको निर्माण गरौं !!

संविधानसभाको निर्वाचनका लागि नेकपा (एमाले) को घोषणापत्र-२०६४

आदरणीय दिदीबहिनी तथा दाजुभाइहरु !

हामी नेपाली इतिहासमै पहिलोपल्ट संविधानसभा निर्वाचनको महत्वपूर्ण चरणमा आइपुगेका छौं । आफ्नो देशको भविष्यको रूपरेखा आफ्नै हातले कोर्न पाउने यो सर्वाधिक महत्वपूर्ण अधिकार प्राप्तिको लागि हामीले लामो समयदेखि बलिदानी सङ्घर्ष गर्दै आएका छौं । यस दौरान नेपाल आमाका अनेकौं सन्ततिहरूले आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नु भएको छ, आन्दोलनमा घाइते हुनु भएको छ र दमन एवं यन्त्रणाका कष्टकर क्षणहरूको सामना गर्नु भएको छ । यही बलिदानी संघर्षले हामीलाई सार्वभौम जनताको हैसियतमा आफ्नो संविधान आफै बनाउन पाउने महान अवसर प्रदान गरेको छ । यस महत्वपूर्ण घडीमा हामीहरू सामाजिक मुक्ति र राष्ट्रिय स्वतन्त्रताका निम्ति सञ्चालित आन्दोलनहरूमा, विशेषतः गत वर्ष विकसित भएको शान्तिपूर्ण जनक्रान्तिको क्रममा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्ने आदरणीय वीर अमर शहीदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जलि अर्पण गर्दछौं । आन्दोलनमा घाइते मित्रहरूको स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछौं र निरङ्कुश राजतन्त्रलाई परास्त गर्न सफल तपाईं महान आन्दोलनकारी जनताप्रति हार्दिक अभिनन्दन गर्दछौं ।

संविधानसभाको निर्वाचनलाई हामीहरु एक स्वाधीन, सबल र सम्वृद्ध संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल निर्माण गर्ने ऐतिहासिक अवसरका रुपमा प्राप्त गरिरहेका छौं । यो अवसरलाई सफलतापूर्वक उपयोग गरेर मात्र राजतन्त्रलाई उन्मूलन गर्ने, लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना गर्ने, राज्यको पुनःसंरचना गर्ने, दिगो शान्ति स्थापना गर्ने, वैज्ञानिक भूमिसुधार गर्ने र आफ्नो संविधान आफैं बनाउने ऐतिहासिक उचाईमा पुग्न सक्नेछौं । त्यो नै दुनियाँलाई आश्चर्य चकित बनाउने ऐतिहासिक जनआन्दोलनको जनादेश पनि हो । त्यसैले नेपाली समाजमा सामाजिक, आर्थिक रुपान्तरण ल्याउने यो ऐतिहासिक अवसरको ढोका खोल्न उच्च मनोवल, असाधारण निर्भिकता र अपूर्व दृढताका साथ अग्रसर हुन नेकपा (एमाले) स्वदेश तथा प्रवासमा रहनुभएका पार्टीका सदस्य, समर्थक, शुभेच्छुक एवं सम्पूर्ण लोकतन्त्र र शान्तिप्रेमी देशभक्त जनसमुदायमा हार्दिक आव्हान गर्दछ । 1

संविधानसभाको निर्वाचनः लोकतन्त्र, दिगो शान्ति र अग्रगमन

संविधानसभाको निर्वाचन हाम्रा अग्रजहरूको सपना हो, हाम्रो ६ दशक लामो आन्दोलनको माग हो । जनताको वलिदानी सङ्घर्षले २००७ सालमा जहानियाँ राणाशासन समाप्त भएपछि संविधानसभाको निर्वाचन मार्फत् बन्ने नयाँ संविधानबाट मुलुकमा लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था स्थापना गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरिएको थियो । तर राजतन्त्रको षडयन्त्रले यसलाई त्यसै तुहाइयो र २०१७ सालमा अधिनायकवादी निरङ्कुश व्यवस्था लादियो । नेपाली जनताले त्यसका विरुद्ध अनवरत सङ्घर्ष गरिरहे । २०४६ सालको ऐतिहासिक जनआन्दोलनले निरङ्कुश राजतन्त्रलाई पछाडि हट्न बाध्य पार्‍यो र बहुदलीय प्रजातन्त्र स्थापना गर्‍यो । तर जनताको सर्वोच्चता, सार्वभौमसत्ता र राजकीय अधिकार स्वीकारेर संवैधानिक सीमाभित्र बस्ने संझौता र आफ्नो प्रतिवद्धतालाई उल्लङ्घन गर्दै राजतन्त्रले प्रजातन्त्र विरुद्ध षडयन्त्र जारी राख्यो । नृशंस राजदरबार हत्याकाण्डपछि सत्तारूढ भएका राजा ज्ञानेन्द्रले २०५९ असोज १८ गतेको प्रतिगमन र २०६१ माघ १९ को 'कू' मार्फत तानाशाही लाद्ने प्रयास गरे ।

शान्तिपूर्ण जनक्रान्तिको स्वरूप लिएको २०६२/६३ को जनआन्दोलन यस्तो ऐतिहासिक परिघटना हुनपुग्यो, जसले विश्व जनसमुदायलाई समेत आकर्षित मात्र गरेन, नेपाली जनताको

 Downloaded From MySansar.com

प्रतिष्ठालाई समेत माथि उठायो । एक्काइसौं शताब्दीको एउटा विशिष्ट राजनीतिक घटनाको रूपमा विश्व राजनीतिक मानचित्रमा अङ्कित यो आन्दोलनले सैनिक बलमा आधारित निरङ्कुश राजतन्त्रलाई मात्रै घुँडा टेकाएन, सामन्तवादका आधारहरूलाई समाप्त पार्दै नयाँ र समुन्नत नेपाल निर्माण गर्ने ऐतिहासिक संभावना समेत प्रस्तुत गऱ्यो । जनआन्दोलनबाट सुरु भएको यो क्रान्तिकारी प्रकृया जारी छ र हामीले संविधानसभा मार्फत् आन्दोलनका जनादेशलाई सम्पन्न गरेर यसलाई पूर्ण बनाउनु आवश्यक छ ।

संविधानसभा निर्वाचन एउटा यस्तो क्षण हो, जसले जनतालाई आफ्नो संविधान आफैंले बनाउने महत्वपूर्ण अवसर प्रदान गर्छ । फ्रान्स लगायत विश्वका कतिपय मुलुकले वंशानुगत निरंकुश शासन समाप्त गरी विधिको शासन शुरु गरेको दुई सय वर्ष भन्दा पछि नेपाली जनताले प्राप्त गरेको यो अवसरले नेपाललाई ऐतिहासिक रुपमा नै विश्व समुदायका बीच नयाँ स्वरूपमा स्थापित गर्नेछ ।

संविधानसभा निर्वाचनले पहिलो पटक नेपाली जनतामा निहित सार्वभौम अधिकारको प्रयोग गर्न र आफ्नो सर्वोच्चता स्थापित गर्न अवसर प्रदान गर्नेछ । आजसम्म शासकहरूले तोकिदिएको स्थानमा बस्न बाध्य नेपाली जनताद्वारा पहिलो पटक मुलुकका सबै शक्तिहरूको स्थान निर्धारण हुनेछ । संविधानसभा निर्वाचनले नेपालमा पन्ध्र सय वर्ष भन्दा अघि देखि जारी सामन्ती राजतन्त्र र २४० वर्ष देखि कायम शाहवंशीय राजतन्त्रलाई अन्त्य गर्दै संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना गर्नेछ । एघार वर्ष अगाडि शुरु भएको माओवादी विद्रोहको शान्तिपूर्ण समाधानको जारी प्रक्रियालाई पनि पूर्णता दिनेछ । राजनीतिक उद्देश्यको निम्ति कसैले पनि हतियार उठाउन नपर्ने स्थितिको निर्माण गर्दै जनताको अभिमतको आधारमा शान्तिपूर्ण माध्यमबाट समाज परिवर्तनको प्रक्रियालाई अगाडि बढाउनेछ ।

२

नेकपा (एमाले): गौरवपूर्ण संघर्ष र नयाँ संकल्प

सामन्तवाद, दलाल-नोकरशाही पुँजीवाद र साम्राज्यवादका सबै प्रकारका शोषण-उत्पीडनलाई समाप्त पार्दै जनताको जनवादी व्यवस्था स्थापना गर्ने उद्देश्यकासाथ २००६ सालमा स्थापित हाम्रो पार्टीले विगत ६ दशकसम्म निरन्तर जनता र राष्ट्रको पक्षमा सङ्घर्ष गर्दै आएको छ । हाम्रो पार्टी राष्ट्रियता, लोकतन्त्र र जनजीविकाको पक्षमा दृढतापूर्वक उभिदै आएको छ । आन्दोलनको मोर्चामा निरन्तर अगुवाई गर्दै निरङ्कुशतन्त्रका विरुद्ध लोकतन्त्रका लागि संभौतहीन सङ्घर्ष तथा जनता, राष्ट्रिय स्वतन्त्रता र स्वाभिमानप्रति अटल निष्ठा हाम्रो पार्टीको परिचय बनेको छ ।

सात सालदेखि पन्ध्र सालसम्मको अस्थीर राजनीतिक वातावरणमा कम्युनिष्ट पार्टीले राष्ट्रिय हीत एवं जनअधिकारको सुरक्षाको पक्षमा दृढतापूर्वक आवाज उठायो भने सत्र सालको तानाशाही कदम पछि निरन्तर बलिदानी सङ्घर्ष संचालन गऱ्यो । निरंकुश पञ्चायती व्यवस्था अन्तरगत दमनकारी शासनका विरुद्ध अदम्य साहस र बलिदानद्वारा आन्दोलनलाई गति दिने कम्युनिष्ट योद्धाहरूले नै निरङ्कुशतन्त्रको जग हल्लाइ दिएका थिए । कमरेड पुष्पलालको संयुक्त जनआन्दोलनको प्रस्तावलाई नेपाली काङ्ग्रेसले दम्भका साथ वेवास्ता गर्नाले पञ्चायतको आयु लम्बिन गयो । तथापि, वामपन्थी आदर्शले ओतप्रोत युवा विद्यार्थीहरुको २०३५/३६ सालको आन्दोलनले त्यसको जग हल्लाई दिएको थियो । हाम्रो पार्टीले अगाडि सारेको संयुक्त जनआन्दोलनको प्रस्ताव नै २०४६ सालको आन्दोलनको मुख्य आधारविन्दु बन्न पुगेको कुरा ऐतिहासिक तथ्य हो जसमा आन्दोलनको मुख्य संवाहकको रूपमा हाम्रो पार्टीका हजारौं नेता/कार्यकर्ताले अग्रणी भूमिका निर्वाह गरेका थिए ।

नेकपा (एमाले) नै त्यो पार्टी हो, जसले उक्त आन्दोलनका उपलव्धीलाई संरक्षण गर्न आह्वान गरेको थियो र यसका सीमाहरूलाई उद्घाटित गर्दै यसलाई सामाजिक-आर्थिक रूपान्तरणको

 Downloaded From MySansar.com

तहसम्म विस्तारित गर्नुपर्ने मान्यता अगाडि सारेको थियो । २०४७ सालको संविधानमा कमरेड मदन भण्डारीको अगुवाइमा पार्टीले अगाडि सारेका आलोचनाका २७ बुँदाहरू कति सान्दर्भिक र दूरगामी महत्वका रहेछन् भन्ने तथ्य समयले पुष्टि गरिसकेको छ । २०४८ सालको आम निर्वाचनबाट स्थापित संसदमा प्रमुख विपक्षी दलको हैसियतमा होस् या २०५१ सालको मध्यावधि निर्वाचनपछि बनेको अल्पमतको सरकारमा रहेर होस् नेकपा (एमाले) ले छोटो समयमै देश र जनताको हीतमा अगाडि सारेका नीति र कार्यक्रम कति लोकप्रिय र हितकर थिए भन्ने तथ्य सबैलाई जानकारी भएकै हो ।

२०४६ सालको संयुक्त जनआन्दोलनका उपलब्धीहरुलाई संस्थागत गर्न निश्चित समयसम्म आन्दोलनकारी शक्तिहरू बीचको सहकार्यको लागि नेकपा (एमाले) ले अगाडि सारेको प्रस्तावको महत्वलाई उग्र कम्युनिष्टविरोधी भावनाले ग्रस्त नेपाली कांग्रेस लगायतका कतिपय शक्तिले समयमै बुझ्न सकेनन् । परिणामस्वरुप, एकातर्फ आन्दोलनकारी शक्तिहरु बीच कटु द्वन्द्व शुरु भयो भने अर्कातिर नेकपा (माओवादी) ले संसदीय व्यवस्था विरुद्ध विद्रोह नै शुरु गर्‍यो । यसबाट फाइदा उठाउँदै प्रतिगामी शक्तिहरू शक्ति सञ्चय गर्न र लोकतन्त्रमाथि प्रहार गर्न समेत सफल भए । र, माघ १९ को 'कु' को दुस्प्रयत्नसमेत गर्न पुगे ।

हाम्रो पार्टीले हिंसाको बलमा राज्यसत्ता कब्जा गर्ने उग्रवामपन्थी दुःसाहसवादका विरुद्ध लगातार विचारधारात्मक सङ्घर्ष र यसको शान्तिपूर्ण समाधान खोज्न लगातार राजनीतिक प्रयत्न जारी राख्यो । आफ्ना १५० जना भन्दा बढी कार्यकर्ताहरूको माओवादीद्वारा हत्या हुँदाहुँदै पनि हाम्रो पार्टीका नेताहरुले अत्यन्त प्रतिकुल परिस्थितिमा समेत जोखिम बहन गर्दै माओवादी समस्याको शान्तिपूर्ण समाधानको निम्ति गरेको अथक प्रयत्न सबैका सामु छर्लङ्गै छ । आज हिंसा र बन्दुकको बलमा राज्य कब्जा गर्न चाहने र विद्रोहलाई सैन्य बलमा समाप्त पार्न चाहने दुबै अतिवादी मान्यता पराजित भएका छन् । विपरीत ध्रुवमा रहेका शक्तिहरू संविधानसभाको निर्वाचनको निम्ति एकै ठाउँमा आइपुगेका छन् ।

आन्दोलनको सफलतापछि यसका उपलब्धिहरुलाई संस्थागत गर्न र शान्ति प्रक्रियालाई अघि बढाउन संसद, सरकार, वार्ताटोली र आठ दलभित्र नेकपा (एमाले) ले निर्वाह गरेको सक्रिय भूमिका जनसमुदायका सामु स्पष्टै छ । ती क्रान्तिकारी उपलब्धीहरुलाई सामान्य सुधारमा सिमित राख्न चाहने सुधारवादी-यथास्थितिवादी मान्यता विरुद्धको सतत् सङ्घर्ष गर्ने देखि जनसंघर्षका सीमा, शक्ति सन्तुलनको अवस्था र सहकार्यको वस्तुगत यथार्थलाई वेवास्ता गर्दै आफ्ना एकाङ्गी मान्यता लाद्न चाहने उग्रवामपन्थी प्रवृत्तिका विरुद्ध पनि नेकपा (एमाले) ले खबरदारी गर्दै आइरहेको छ । संविधान निर्माणको सिलसिलामा नेकपा (एमाले) को तर्फबाट अगाडि सारिएका जनमत सङ्ग्रह र समानुपातिक निर्वाचन पद्धतिलाई अवलम्बन गर्नुपर्ने अडानको सार्थकतालाई घटनाक्रमहरुले पुष्टि गरिरहेका छन् ।

हामी गर्वका साथ भन्न सक्छौं, नेपालको लोकतान्त्रिक आन्दोलनका अनुभव र अन्तर्राष्ट्रिय कम्युनिष्ट आन्दोलनका शिक्षालाई संश्लेषण गर्दै पार्टीले अगाडि सारेको नेपाली विशिष्टतामाथि आधारित जनताको बहुदलीय जनवादको प्रभाव नेपाली समाजमा स्थापित भइसकेको छ । सिमित राजनीतिक स्वतन्त्रतालाई नै लोकतन्त्र ठान्ने तथा संवैधानिक राजतन्त्रलाई सिद्धान्तको रूपमा स्वीकार गर्ने शक्तिहरू लोकतान्त्रिक गणतन्त्र तथा सामाजिक न्याय सहितको लोकतन्त्रको पक्षमा उभिन आइपुग्नु नेकपा (एमाले) का मान्यताहरूको पुनर्पुष्टि हो भन्ने हाम्रो दाबी छ । राज्य सञ्चालनको मुख्य नेतृत्वमा नरहेको भएपनि नेपाली समाजलाई नीतिगत नेतृत्व दिने काम नेकपा (एमाले) ले नै गरिरहेको माथिका सन्दर्भहरूले स्पष्ट पार्छन् ।

 Downloaded From MySansar.com

आजको परिस्थितिः उज्ज्वल संभावना र गंभीर चुनौती

यतिबेला हामी सङ्क्रमणकालमा छौं र हाम्रा सामु अनेकौं गंभीर चुनौती उपस्थित छन् । शान्ति सुरक्षाको अवस्था अझै सुदृढ हुन सकेको छैन । सङ्क्रमणकालको व्यवस्थापन सही ढङ्गले हुन नसक्दा निराशा र आशङ्का बढ्न थालेको छ । कमजोर राज्य संरचनाको लाभ उठाउँदै समाजमा अराजकता फैलाउन चाहने तत्वहरू सकृय हुनथालेका छन् । जस्तासुकै माग अगाडि सार्ने र तिनलाई पूरा गराउन बलप्रयोगको प्रतिस्पर्धा शुरु भएको छ । समाप्तिको डिलमा पुगेको राजतन्त्र र प्रतिगामी शक्ति आफ्नो अस्तित्व टिकाउन अन्तिम प्रयास गरिरहेको छ । त्यसले जातीय र क्षेत्रीय आन्दोलनभित्र घुसेर साम्प्रदायिक रूप दिने, राज्यका अङ्गमा रहेका पुरातनपन्थी तत्वलाई उपयोग समेत गर्ने गरिरहेको छ । कतिपय सन्दर्भमा त "गणतन्त्र" कै खोल ओडेर राजतन्त्रको पक्षपोषण गर्ने र आपराधिक तत्वहरूलाई सङ्गठित गर्दै हिंसा बढाउने प्रयास गरिरहेको छ । समाजमा विद्यमान आर्थिक शोषण र सामाजिक उत्पीडनका प्रश्नहरूलाई लोकतन्त्र, समृद्धि र राज्यको अखण्डतासंगै जोडेर हल गर्नुको साटो "विखण्डनका हतियार"को रुपमा दुरुपयोग गर्ने दुस्प्रयास हुनथालेको छ ।

यस्ता अनेकौं चुनौती हुँदाहुँदै यतिबेला हामीहरू सबल र सम्वृद्ध नेपाल निर्माणको उज्ज्वल संभावनाका सम्मुख उपस्थित छौं । नेपाली समाजमा देखापरिरहेको व्यापक हलचलले सामन्ती मूल्य-मान्यतामाथि आधारित पुरानो संरचनालाई समाप्त गर्दै नयाँ संरचना निर्माणको आधार तयार गरिरहेको छ । शाहवंशीय राजतन्त्र समाप्तिको सँघारमा छ र नेपालमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको संभावना अब वास्तविकता बन्ने प्रक्रियामा छ । नेपालमा सङ्घीय गणतन्त्रको स्थापना सुनिश्चित भएको छ ।

यसले भेदभावपूर्ण सामाजिक संरचना र त्रुटिपूर्ण राज्यढाँचाको कारणले पाखा परेका पीडित समुदायका समस्यालाई संवोधन गर्ने नयाँ लोकतान्त्रिक राज्य संरचनाको आधार निर्माण गर्नेछ । महिला, दलित, आदिवासी-जनजाति, मधेसी, मुस्लिम, कर्णालीलगायत पिछडिएको क्षेत्र, अपाङ्ग आदि सीमान्तकृत समुदायलाई राष्ट्रिय मूल प्रवाहमा स्थापित गर्न समावेशी शासन व्यवस्थाको आधार पनि खडा गर्नेछ ।

लोकतान्त्रिक शक्ति बीच सुदृढ एकता र स्वस्थ प्रतिस्पर्धा

जनआन्दोलनको उद्देश्य हासिल गर्न र सफलताका साथ चुनौतीको सामना गर्न यतिबेला आन्दोलनकारी शक्ति बीचको एकता, सहकार्य र समझदारी अझ सुदृढ हुनु जरुरी छ । आन्दोलनकारी शक्तिको एकता संविधानसभाको निर्वाचनसम्म मात्र होइन, नयाँ संविधान निर्माण गरेर मुलुकलाई स्थायित्व दिने र नयाँ नेपालको आधारशीला निर्माण गर्ने अवधिसम्म कायम रहनु आवश्यक छ भन्नेमा नेकपा (एमाले) प्रतिवद्ध छ । १२ बुँदे समझदारी हुँदै विस्तृत शान्ति संझौता र अन्तरिम संविधान निर्माणसम्म आइपुग्दा भएका सबै सहमति र संझौताको इमान्दारिपूर्वक परिपालना गर्दै सात दलको एकतालाई संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, समावेशी शासन प्रणाली र राज्यको अग्रगामी पुनःसंरचनासम्म कायम राख्नुपर्छ ।

सिद्धान्त, कार्यक्रम र मान्यताहरूको बीचमा भिन्नता रहेकैले लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई स्वीकार्ने विभिन्न पार्टीका बीच प्रतिस्पर्धा पनि छ । तर, साझा मान्यताको रुपमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्र रहेकोले त्यसैलाई मियो बनाई लोकतान्त्रिक दलहरु बीचको एकता र सहकार्यलाई जारी राख्नुपर्छ भन्ने मान्यता नेकपा (एमाले) को छ । यस्तो भएमा नै निर्वाचनमा राजावादीहरूलाई जनमतको बलमा सम्पूर्ण रूपले परास्त गर्न सकिन्छ ।

संविधान सभामा सहमतिका लागि नेकपा (एमाले) को प्रस्ताव

संयुक्त जनआन्दोलनको विकास र मुलुकमा दिगो शान्ति स्थापनाका लागि नेकपा(एमाले) का तर्फवाट विगतमा निर्वाह गरिएका सकारात्मक भूमिकाहरु सबैका सामु छर्लङ्ग छन् ।

 Downloaded From MySansar.com

सम्विधानसभाको निर्वाचनपछि ऐतिहासिक जनआन्दोलनको भावना अनुरुप नयाँ सम्विधान निर्माण गर्न, राज्यको अग्रगामी पुनःसंरचना गर्न र आर्थिक-सामाजिक रुपान्तरणको प्रकृयालाई प्रभावकारी ढंगले अघि बढाउन नेकपा (एमाले)ले संविधानसभाको पहिलो बैठकमा अग्रगामी परिवर्ततनको लागि निम्न बमोजिम ठोस प्रस्ताव गर्नेछ-

- राजतन्त्रको अन्त्य र गणतन्त्रको स्थापना गर्ने,
- आर्थिक-सामाजिक अधिकार सहितको बहुलतामा आधारित सहभागितामूलक समावेशी लोकतन्त्रको स्थापना गर्ने,
- विद्यमान केन्द्रीकृत सामन्ती राज्य संरचनालाई पुनःसंरचना गरी संघात्मक लोकतान्त्रिक गणराज्यको स्थापना गर्ने,
- आर्थिक शोषणका सबै रुपहरुलाई समाप्त पारी वर्गीय रुपमा समतामूलक राज्य प्रणाली स्थापना गर्ने,
- सामाजिक उत्पीडनको रुपमा विद्यमान लैंगिक-जातीय-क्षेत्रीय-भाषिक-धार्मिकजस्ता सबै विभेदहरुलाई अन्त्य गर्ने,
- संविधानसभामाउपस्थित अग्रगमनका पक्षधर सबै राजनीतिक दलहरुको सहमतिमा आधारित राष्ट्रिय सरकार गठन गरी नयाँ संविधान निर्माण र राज्यको अग्रगामी पुनरसंरचना गर्ने र,
- सार्वजनिक, सहकारी र निजी क्षेत्रआधारित समाजवादउन्मुख राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकास गर्ने ।

नयाँ नेपाल निर्माणका लागि लोकतान्त्रिक शक्तिहरु बीचको एकता र एकीकृत दृष्टिकोणको साथै वर्तमान केन्द्रीकृत राज्यप्रणालीकालिन मनस्थितिमा परिवर्तन आवश्यक छ । त्यसैले नेकपा (एमाले) निम्न लक्षहरु प्रति संविधान सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने दलहरु बीच आम सहमतिका लागि प्रस्ताव गर्दछ-

5

- शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास, खाद्यसुरक्षाजस्ता जनताका आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्ने
- राज्य र समाजको लोकतान्त्रीकरण गर्ने
- क्षेत्रगत प्राथमिकतामा आधारित जनशक्ति विकास र पूर्वाधार विकासका लागि साझा नीति तय गर्ने
- गरिबी र वेरोजगारी अन्त्यको लागि अभियान सञ्चालन गर्ने
- केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय निकाय बीच स्रोतहरुको बाँडफाँड र परिचालन गर्ने
- पुंजी र श्रम बीच सह-अस्तित्व कायम गर्ने प्रकृतिको नयाँ श्रम बजार नीति अपनाउने
- दिगो शान्तिको स्थापना गर्ने

लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालः संविधान निर्माणका आधारभूत विषयवस्तु

संविधानसभाद्वारा सबल र सम्वृद्ध नेपालको लागि बन्ने लोकतान्त्रिक संविधान निर्माणका आधारहरु मूलतः २००७ सालदेखि २०६३ साल सम्मका क्रान्ति र जनआन्दोलन मार्फत जनताले अभिव्यक्त गरेका भावना नै हुन् । राष्ट्रियता, स्वतन्त्रता, जनअधिकार र जनजीविकाको लागि भएका अनगिन्ति आन्दोलनद्वारा विकसित एवं समकालिन विश्वले आत्मसात गरेका लोकतन्त्र, समतामूलक समाज, मानव अधिकार तथा स्वतन्त्रतासम्बन्धी विश्वव्यापी घोषणा तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि संझौताहरु समेत यसका आधार हुनेछन् । यिनै नीतिगत मान्यताको आधारमा निम्नलिखित विषयलाई आधार र मार्गदर्शन बनाएर संविधान निर्माण गरी नयाँ नेपाल निर्माणको जग बसालिने छ ।

१. **बहुलता र विविधताः नेपाल राष्ट्रको विशेषताः** नेपाल बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक र बहुसांस्कृतिक मुलुक हो । नेपाल राष्ट्र र नेपाली समाजको विशेषताका रुपमा स्थापित

 Downloaded From MySansar.com

बहुलतालाई भावी नेपाल निर्माणको आधारको रुपमा आत्मसात् गरिनेछ । नेपालको राज्यसत्ता र संवैधानिक व्यवस्थाको निर्माणमा यो विशेषतालाई महत्वपूर्ण आधारका रुपमा लिइने छ ।

२. **राष्ट्रिय एकता र अखण्डताः** नेपाल राष्ट्र र नेपाली समाजको विशेषताको रुपमा रहेको बहुलता र विविधताका आाधारमा नेपाल राष्ट्रमा बसोबास गर्ने नेपाली जनताका साझा आकांक्षा, सामुहिक हित र साझा मनोविज्ञानको विकास गर्दै नेपालको राष्ट्रिय एकता, अखण्डता, सार्वभौमिकता र स्वतन्त्रतालाई थप सुदृढ गरिनेछ । विविधतामा एकता कायम गरिनेछ ।

३. **नेपाल राज्यको शक्तिको स्रोत नेपाली जनताः** नेपाल राज्यको शक्तिको श्रोत नेपाली जनता हुन् भन्ने कुरालाई मुलमन्त्रको रुपमा आत्मसात गरिनेछ । सार्वभौमसत्ता, राजकीयसत्ता र शासनाधिकार जनतामा निहित रहने छ । त्यसको प्रयोग सम्वैधानिक व्यवस्था र लोकतान्त्रिक मूल्यपद्धतिमा आधारित हुनेछ । सार्वभौमसत्ता सम्पन्न जनताको सार्वभौम अधिकारद्वारा निर्माण गरिएको संविधान सर्वोच्च हुनेछ, र त्यसको पालना गर्नु सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

४. **मानव अधिकार, मौलिक हक र राजनीतिक स्वतन्त्रताः** मानव अधिकारका सार्वभौम मूल्य, मान्यता र अन्तर्राष्ट्रिय कानूनहरुको पूर्ण पालना गरिनेछ । मानव अधिकारको विषयलाई नागरिक स्वतन्त्रता र जीवनका आकांक्षासंग आवद्ध गरिनेछ ।

- प्रत्येक नेपालीलाई विचार व्यक्त गर्ने, शान्तिपूर्ण रुपले भेला हुने, राजनीतिक दल, संगठन/संघ-सस्था खोल्ने, देशको कुनै पनि भागमा आवत-जावत र वसोवास गर्ने र कुनै पनि पेशा, रोजगार, उद्योग, व्यापार र व्यवसाय गर्ने स्वतन्त्रता हुनेछ ।
- पूर्ण प्रेसस्वतन्त्रता हुनेछ ।
- जनतालाई सूचनाको हक हुनेछ ।
- कानूनमा व्यवस्था भएअनुसार कुनै पनि व्यक्तिको सम्पत्ति, लिखत, तथ्याङ्क, पत्राचार र चरित्रसम्बन्धी गोपनीयताको हक हुनेछ ।
- नागरिकको जीउ-धनको सुरक्षा गर्नु राज्यको कर्तव्य हुनेछ र प्रत्येक नागरिकलाई बाँच्न पाउने हक हुनेछ ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार र खाद्य सम्प्रभुताको हकलाई मौलिक हकका रुपमा कायम गरिने छ । मौलिक हकको संरक्षण र प्रबर्द्धन गर्नु राज्यको दायित्व हुनेछ ।

६

५. **समानताको हकः** कुनै पनि नागरिकमाथि धर्म, वर्ण, लिङ्ग, जात-जाति, उत्पत्ति, भाषा, क्षेत्र वा वैचारिक आस्था आदिका आधारमा भेदभाव गरिने छैन । त्यस्तो भेदभाव विरुद्ध नागरिकलाई कानूनी उपचार र क्षतिपूर्तिको हक रहनेछ ।

६. **सामाजिक सुरक्षा र लोककल्याणः** प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारी पाउने र बेरोजगार हुंदाको अवस्थामा जीवन निर्वाहको लागि भत्ता सहितको विश्वव्यापी प्रचलन अनुरुप सामाजिक सुरक्षाको हक हुनेछ । बृद्ध, अपाङ्ग तथा अशक्त र असहाय नागरिकलाई सामाजिक सहायता प्रदान गर्नु राज्यको दायित्व हुनेछ।

द्वन्द्वपीडित, विस्थापित, यातनापीडित एवं जोखिममा परेका नागरिकहरु, असहाय-अनाथ बालबालिकालाई सुनिश्चित भविष्यको लागि राज्यबाट विशेष सुविधा पाउने हक हुनेछ ।

७. **धर्म निरपेक्षता र धार्मिक स्वतन्त्रताः** नेपाल धर्मनिरपेक्ष राज्य रहनेछ । प्रत्येक नागरिकलाई आ-आफ्नो आस्था अनुरुपको धर्म मान्ने/नमान्ने स्वतन्त्रता हुनेछ । समाजमा धार्मिक सहिष्णुता र साम्प्रदायिक सद्भाव कायम गर्नु राज्य र नागरिकको दायित्व हुनेछ ।

 Downloaded From MySansar.com

८. **शोषण-उत्पीडन विरुद्धको हक:** न्यायपूर्ण र समतामूलक समाज निर्माण गर्नु राज्यको कर्तव्य हुनेछ । प्रत्येक नागरिकलाई आफु माथिको शोषण-उत्पीडन विरुद्ध कानूनी उपचारको हक हुनेछ । संवैधानिक, कानूनी र व्यावहारिक रुपले नै समाजमा विद्यमान शोषण, उत्पीडन र विभेदको अन्त्य गर्नु राज्यको कर्तव्य हुनेछ ।

९. **छुवाछुतमुक्त राष्ट्र नेपाल:** मानवतामाथि कलङ्कको रुपमा रहेको छुवाछुत प्रथालाई पूर्णत: समाप्त पारिनेछ ।

१०. **राज्यको स्वरुप, संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र:** नेपाल एक स्वतन्त्र, सार्वभौमसत्ता सम्पन्न, स्वाधीन, अखण्ड-अविभाज्य, पूर्ण लोकतान्त्रिक संघात्मक राज्य/राष्ट्रका रुपमा रहनेछ । संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल राज्यको शासनको मूल चरित्र हुनेछ ।

११. **शासनको स्वरुप:** पूर्ण लोकतान्त्रिक मूल्य-मान्यता र आवधिक निर्वाचनमा आधारित राष्ट्रपति र प्रधानमन्त्री दुवैको व्यवस्था भएको आफ्नै मौलिक स्वरुपको शासन प्रणालीको विकास गरिनेछ ।

१२. **भाषा नीति:** नेपालका सबै मातृभाषालाई राष्ट्रिय भाषाको मान्यता रहने छ । सम्पर्क भाषाको रुपमा नेपाली भाषा सहित बहुभाषा नीतिलाई प्रोत्साहित गरिने छ । प्रदेश र स्थानीय तहमा नेपाली भाषाका अतिरिक्त कुन भाषालाई सम्पर्क भाषाको रुपमा प्रयोग गर्ने भन्ने अधिकार सम्वन्धित तहको संसद र जनप्रतिनिधिमूलक निकायमा रहने छ । नागरिकलाई न्यायालय र सरकारी कार्यालयमा आफ्नो मातृभाषामा कुरा राख्ने हक सुरक्षित गरिने छ ।

१३. **समावेशी लोकतन्त्र:** मुलुकमा रहेका विविधता तथा आर्थिक र समाजिक दृष्टिले पछि परेका वर्ग र समुदायको पहिचान, प्रतिनिधित्व र पहुँचका लागि समावेशीकरणको नीति अवलम्वन गरिनेछ । राज्य पुन:संरचनाको क्रममा, राज्यका विभिन्न अंगहरुमा राजनीतिक नियुक्ति गर्दा समावेशीकरणको नीतिलाई आत्मसात गरिनेछ । पछि परेका, सिमान्तकृत र पहिचान खोजिरहेका समुदायको आर्थिक र सामाजिक विकासका लागि सकारात्मक विभेद र आरक्षणको नीति अवलम्वन गरिनेछ । सबै समुदायका बीचमा मातृभूमि नेपालप्रति 'मेरो देश-मेरो राज्य'को साझा मनोविज्ञानको विकास गरिनेछ ।

१४. **लोकतन्त्रको पूर्ण प्रत्याभूति:** जनअनुमोदित संबिधानको सर्वोच्चताको सिद्धान्तलाई दृढतापूर्वक पालना गर्दै मुलुकमा कानूनी शासन कायम गरिने छ । राज्यका संवैधानिक अंगका बीचमा शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्तका आधारमा अधिकार र दायित्वको बाँडफाँड गरिनेछ । नियन्त्रण र सन्तुलनको सिद्धान्तका आधारमा विभिन्न अंगहरुलाई लोकतान्त्रिक मूल्य र पद्धतिप्रति प्रतिबद्ध बनाउने नीति अवलम्वन गरिनेछ । बालिग मताधिकार र आवधिक निर्वाचन प्रणाली अवलम्बन गरिनेछ । राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्रीजस्ता कार्यकारी पदहरुमा एउटै व्यक्ति लगातार दुई पटक भन्दा बढी निर्वाचित हुन नपाउने संवैधानिक व्यवस्था गरिनेछ । प्रत्येक प्रदेशले बहुदलीय प्रतिस्पर्धा सहितको लोकतान्त्रिक प्रणालीलाई अवलम्वन गर्नेछ ।

१५. **जनमत संग्रह, जनसम्मतिको प्रणाली:** नेपाली जनताको इच्छा र सम्मतिलाई नै संविधान तथा बैधताको मुख्य आधार मानि राष्ट्रिय एकता, अखण्डता र सार्वभौमसत्तालाई सुदृढ गरिनेछ । बहुमत जनताको इच्छा बुझ्न महत्वपूर्ण राष्ट्रिय मुद्दाहरुमा जनताको सम्मति प्राप्त गर्न र विवादहरुको निराकरण तथा जनताले चाहेको परिवर्तनलाई संस्थागत गर्नका लागि जनमत संग्रहको आयोजना गर्न सकिने संवैधानिक व्यवस्था गरिनेछ ।

१६. **स्वतन्त्र न्यायपालिका:** संवैधानिक अंगका रुपमा स्वतन्त्र न्यायपालिकाको विकास गरिनेछ । संवैधानिकताको संपरीक्षणको अधिकार सर्वोच्च अदालतमा रहनेछ । राज्यको पुन:संरचनासंगै केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तीनै तहमा न्यायालयको नयाँ ढाँचा विकास गरिनेछ । न्यायपालिकालाई जनउत्तरदायी र जनमुखी बनाईनेछ । संविधानमा तोकिए बमोजिमको

 Downloaded From MySansar.com

स्वतन्त्र निकायबाट न्यायाधीशहरुको नियुक्ति गरिनेछ । न्यायाधीशको नियुक्तिमा संसदीय सुनुवाईको व्यवस्था गरिनेछ ।

१७. **सामन्तवादको अन्त्यको अर्थ-राजनीतिक दिशाः** राजतन्त्रको अन्त्यसंगै सामन्तवादका आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक आधारहरुको अन्त्य गरिनेछ । नयाँ लोकतान्त्रिक व्यवस्थाको आधारका रुपमा समाजवादउन्मुख लोककल्याणकारी अर्थ-राजनीतिक दिशा अवलम्वन गरिनेछ । पुरानो उत्पादन सम्बन्धमा परिवर्तन ल्याउन वैज्ञानिक भूमिसुधार कार्यक्रम ल्याइनेछ र कृषिको आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरणलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ । नेपाली अर्थतन्त्रको आधारका रुपमा सार्वजनिक, सहकारी र निजी क्षेत्रको विकास गरिने छ ।

१८. **भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासनः** भ्रष्टाचार समाजको विकास र अग्रगतिको बाधक रहेको तथ्यलाई हृदयंगम गरी यसका विरुद्ध प्रभावकारी संयन्त्रको विकास गरिनेछ । सुशासनको आधारका रुपमा विधिको शासन र पूर्ण पारदर्शिताको नीतिलाई आत्मसात् गरिनेछ ।

१९. **दलहरुको लोकतान्त्रीकरणः** नेपाली समाज र राज्य व्यवस्थाको मुख्य चालक शक्तिका रुपमा राजनीतिक दलहरुको भूमिकालाई स्थापित गरिने छ । विचारधारात्मक जगमा निर्माण गरिएका राजनीतिक दलहरुको स्वतन्त्र विचार र भूमिकालाई सम्मान गरिने छ । लोकतान्त्रिक मूल्यपद्धतिमा आधारित राजनीतिक दलहरुको भूमिका विस्तारका लागि राज्यका तर्फवाट प्रोत्साहन र संरक्षण गर्ने नीति अवलम्वन गरिने छ । लोकतान्त्रिक मूल्यपद्धतिलाई आत्मसात गर्नु राजनीतिक दलहरुको दायित्व हुनेछ ।

२०. **नेपाली सेनाः** नेपाली सेना केन्द्रीय संसदप्रति उत्तरदायी रहनेछ । यसको नियन्त्रण, व्यवस्थापन र संचालन संविधानमा तोकेबमोजिम नेपाल सरकारले गर्नेछ ।

२१. **संवैधानिक अंगको व्यवस्थाः** शक्ति पृथकीकरणको नीतिमा आधारित संवैधानिक निकायको व्यवस्था गरिनेछ । लोकसेवा आयोग, महालेखा परीक्षक, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, निर्वाचन आयोग र राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग जस्ता संवैधानिक आयोगहरु खडा ४
गरिने छ र तिनीहरुको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाईने छ ।

२२ **उत्पीडित दलित समुदायको मुक्ति र विकासः** सामन्ती शोषण र उत्पीडनको शिकार बनेका र छुवाछुत जस्तो कुसंस्कारवाट पीडित तथा आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा नेपाली समाजमा सवैभन्दा पछि परेका उत्पीडित/दलित समुदायको मुक्ति र विकासका लागि राज्यका तर्फवाट प्रगतिशील आरक्षणको नीति तथा कार्यक्रम ल्याइनेछ ।

२३. **महिला अधिकारः** महिला विरुद्धका सबै विभेद, शोषण र उत्पीडनको अन्त्य गरिनेछ । राष्ट्रिय जीवनका सबै क्षेत्रमा कम्तिमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिताको हक सुनिश्चित गरिनेछ । छोरासरह छोरीलाई पैतृक सम्पत्तिमा अधिकार हुनेछ । प्रजनन र सम्बन्ध विच्छेदको अधिकार महिलामा निहित हुनेछ । शिक्षा र स्वास्थ्यमा महिलालाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ । विशेषगरी महिला न्यून रहेको श्रम क्षेत्रमा महिला रोजगारीको विशेष योजना लागू गरिनेछ ।

२४. **बालबालिकाको संरक्षण र विकासः** बालबालिकालाई बालिग नहुञ्जेलसम्म संरक्षण गर्नु, पालन-पोषण गर्नु परिवार, समाज र राज्यको कर्तव्य हुनेछ । यसरी नै बालबालिकालाई पोषण, शिक्षा, स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षाको हक हुनेछ । बालश्रम, यौन दुराचार र यातनाका विरुद्ध कानूनी उपचारको हक हुनेछ । बालबालिका शान्ति क्षेत्र हुन् भन्ने मान्यतालाई आत्मसात गरिनेछ ।

२५. **नागरिकता नीतिः** नेपाली नागरिकलाई बिना भेदभाव सुलभ ढंगले नागरिकता पाउने हक रहनेछ ।

२६. **प्रशासनिक ढाँचाको पुनःसंरचना र लोकतान्त्रीकरणः** एकात्मक राज्य र केन्द्रिकृत शासन प्रणाली अन्तरगत विकास भएको निजामति तथा प्रहरी-प्रशासन र अन्य निकायहरुलाई समेत संघात्मक शासन प्रणाली अनुकुल हुने गरि पुनःसंरचना र रुपान्तरण गरिनेछ । सबै राष्ट्रसेवक

 Downloaded From MySansar.com

कर्मचारीहरुलाई संघीय संरचना अनुकुल हुनेगरी पेशागत दक्षता अभिबृद्धि र सुधारको अवसर दिइनेछ ।

२७. **आदिवासी-जनजातिको अधिकारः** आदिवासी-जनजातिहरुलाई आफ्नो राजनीतिक अधिकार सुनिश्चित गर्न, आर्थिक, सामाजिक एवं साँस्कृतिक विकास गर्न सक्ने गरी आदिवासीहरुको अधिकारसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघको घोषणा तथा अन्तरराष्ट्रिय श्रम संगठनको अभिसन्धि-१६९ अनुसारको आत्मनिर्णयको अधिकार हुनेछ । लोपोन्मुख र सिमान्तकृत समुदायको भाषा, संस्कृती र परम्पराको संरक्षण गर्नु राज्यको दायित्व हुनेछ ।

२८. **तराईवासी मधेसीहरुका अधिकारः** नेपालको समथर भूमि तराईमा बस्ने सबै मधेसी, जनजाति, दलित, मुस्लिम, विभिन्न जातजाति तथा अन्य अल्पसंख्यक तराईवासी समुदायका जनतालाई आफ्नो भाषा, संस्कृतिको रक्षा एवं विकासको अधिकार हुनेछ । साधन श्रोतहरुको न्यायोचित वितरण तथा उपयोग र संघीय शासन अन्तरगत स्वशासनको अधिकार हुनेछ ।

२९. **दुर्गम तथा पिछडिएको क्षेत्रको अधिकारः** दुर्गम तथा पिछडिएको क्षेत्रका जनतालाई समविकासको अधिकार हुनेछ । राज्यको समविकासको स्तरसम्म पुग्नका लागि कर्णाली लगायतका दुर्गम तथा पिछडिएका क्षेत्रका जनतालाई राजनीतिक सहभागिता तथा राज्यवाट विशेष सुविधा र सहुलियत प्राप्त गर्ने अधिकार समेत रहनेछ ।

३०. **श्रम अधिकारः** श्रमिकहरुलाई ट्रेड युनियन खोल्ने, संगठित हुने र सामूहिक सौदाबाजी गर्ने, बालश्रम, बाँधा तथा सबै प्रकारका बलपूर्वक लगाईने श्रमजस्ता शोषणमूलक श्रमअभ्यासलाई अस्वीकार गर्ने र उचित श्रमअभ्यासको अधिकार हुनेछ । अन्तरराष्ट्रिय श्रम संगठनको कामको अधिकारको लागि आधारभूत घोषणाप्रति राज्य प्रतिबद्ध रहने छ । लिङ्ग, जाति/जनजाति, क्षेत्र वा समुदायमा आधारित सबै प्रकारका भेदभावरहित कार्यथलो तथा मर्यादित कामको हक हुनेछ ।

३१. **युवाहरुको हक र अधिकारः** भविष्यको नेताका रुपमा समग्र व्यक्तित्व विकासको लागि युवा समुदायको सकारात्मक विकास गर्नु राज्यको दायित्व हुनेछ । युवाहरुलाई शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीको हक हुनेछ ।

३२. **अपाङ्गहरुको अधिकारः** अपाङ्गहरुका लागि पहिचान, प्रतिनिधित्व र संरक्षणको हक हुनेछ । अपाङ्गताको प्रकृति अनुसार सार्वजनिक स्थलहरुलाई अपाङ्गमैत्री बनाउनु राज्यको कर्तव्य हुनेछ । अपाङ्गहरुमा शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक संरक्षणको हक हुनेछ ।

३३. **दण्डहीनताको अन्त्यः** मानवता विरुद्धका सबै प्रकारका अपराधलाई दण्डनीय बनाईनेछ । लोकतन्त्र र जनअधिकारका लागि संचालित आन्दोलनविरुद्ध अत्याधिक बलप्रयोगका दोषीहरुलाई समेत कानूनको दायरामा ल्याइने छ । फौज्दारी अभियोग बिरुद्ध पीडित पक्षलाई स्वतन्त्र न्यायालयमा सुनुवाईको हक हुनेछ ।

३४. **स्वतन्त्र र राष्ट्रिय हितमा आधारित विदेश नीतिः** नेपालको राष्ट्रिय हितलाई सर्वोपरी राख्दै संयुक्त राष्ट्रसंघको बडापत्र, पञ्चशीलका सिद्धान्त तथा सार्वभौम राष्ट्रका लागि स्थापित अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता अनुरुप नेपालको विदेश नीति हुनेछ ।

३५. **अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि-संभौताको अनुमोदनः** नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा गरेका सन्धि-सम्झौताको पुनरावलोकन गर्दै मुलुकको हितमा रहेका नेपाल राष्ट्रपक्ष भएका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि- संझौताको संसदवाट अनुमोदन गरिनेछ । राष्ट्रिय हित र महत्वका गंभीर प्रकृतिका संन्धि-संझौताको अनुमोदनका लागि दुई तिहाई मत आवश्यक हुने व्यवस्था गरिनेछ ।

नेकपा (एमाले)को परिकल्पनाः सबल र सम्वृद्ध नेपालको स्थापना

9 **Downloaded From MySansar.com**

विश्वस्तरमै र नेपालको पनि विगत दुई दशककै अनुभवको निष्कर्ष हो- नवउदारवादी पुँजीवादी प्रजातन्त्र बहुसङ्ख्यक श्रमजीवी जनताका समस्याको समाधान हैन । नत कुनै पनि प्रकृतिको एकदलीय अधिनायकवादी व्यवस्था नै वर्तमान समस्याको समाधान हो ।

नेपाली समाजको मूल अन्तर्विरोध भनेको वर्गीय अन्तरविरोध नै हो । नेपाली समाजमा व्याप्त सबैखाले वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय र लैङ्गिक विभेद यसैमा आधारित छ । यसको अन्त्यको लागि नेकपा (एमाले) पूर्ण लोकतान्त्रिक अधिकार र सामाजिक न्याय सहितको लोककल्याणकारी राज्य व्यवस्था, सहभागितामूलक र समावेशी शासनप्रणालीको स्थापनामा प्रतिवद्ध रहने छ । यस्तो लोकतान्त्रिक शासनप्रणालीलाई जनताको बहुदलीय जनवादी व्यवस्था हुँदै समाजवादसम्म विस्तार गर्न चाहन्छ ।

ऐतिहासिक जनआन्दोलन र संविधानसभाले उत्कर्षमा पुऱ्याएको जनताका अपेक्षालाई पूरा गर्ने गरी भौतिक, मानवीय तथा सांस्कृतिक विकासलाई गति दिन र सबैखाले विषमता तथा विभेदलाई समाप्त पार्न नेकपा (एमाले) विकासको अर्थ-राजनीतिक दिशा तथा खाकालाई यस घोषणापत्र मार्फत् सार्वजनिक गर्दछ ।

१. **संघीय संरचना र शासन प्रणाली**: नेपाल बहुजातीय, बहुभाषिक र बहुसाँस्कृतिक विशेषता र विविध भौगोलिक विशिष्टतामा आधारित अखण्ड र अविभाज्य राज्य-राष्ट्रका रुपमा रहनेछ । मुलुकमा जातीय, भाषिक, साँस्कृतिक र भौगोलिक विशिष्टताका आधारमा संघीय संरचनाको विकास गरिनेछ । यस्तो संरचना निर्माण गर्दा जातिगत सघनता, भाषिक एकरूपता र साँस्कृतिक विशेषता, ऐतिहासिकता र विशिष्ट भौगोलिक क्षेत्रलाई सकेसम्म एउटै इकाइमा आवद्ध गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

संघीय प्रदेश र स्थानीय इकाईहरुको राजनीतिक र प्रशासनिक सिमाना र संरचना निर्माण गर्दा भौगोलिक अवस्थिति, जनसंख्या र जातिगत बसोबासको अवस्था, मातृभाषा र भाषा प्रयोगको अवस्था, साँस्कृतिक विशेषता, प्रशासनिक सुगमता, आर्थिक-सामाजिक अन्तरसम्बन्ध र सामर्थ्य-संभाव्यता, प्राकृतिक श्रोत र साधनको उपलब्धता तथा ऐतिहासिकतालाई आधार बनाईनेछ । त्यस्ता संघीय इकाईहरुको नामाकरण उनीहरुको जातीय, भाषिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक पहिचान खुल्ने हिसाबले गरिने छ । ती संघीय तथा स्थानीय इकाइहरू बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक र बहुसांस्कृतिक हुनेछन् । संघीय संरचना अन्तरगत स्वायत्त र स्वशासित स्थानीय निकाय गठनका लागि उच्चस्तरीय संवैधानिक आयोगको गठन गरिनेछ । संघीय इकाईहरु आफैंमा स्वायत्त र परिभाषित सीमा भित्र आत्मनिर्णयको अधिकारले सम्पन्न हुनेछन् । तिनीहरुको सम्मिलन र विभाजनको अधिकार सम्बन्धित प्रदेशका जनता, केन्द्रीय र प्रादेशिक संसदमा रहनेछ । *10*

संविधानमा नै स्पष्ट रुपमा उल्लेख हुने गरी अधिकार र दायित्वको बाँडफाँड गरिएको केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय निकाय गरी तीन तहमा शासनको ढाँचा विकास गरिनेछ । तीनवटै तहबीच सहयोगात्मक र समन्वयात्मक सम्बन्ध हुनेछ । अधिकार र दायित्वको बाँडफाँड निम्न अनुसारको हुनेछः

- **केन्द्रः** राष्ट्रिय सुरक्षा, वैदेशिक सम्बन्ध, मौद्रिक नीति र केन्द्रीय बैंक, रेल्वे, हवाई मार्ग, राष्ट्रिय मार्गहरु, केन्द्रीय विश्वविद्यालय, मानव अधिकार र मौलिक हकको रक्षा, सर्वोच्च अदालत, भन्सार-राजश्व, ठूला जलविद्युत, बहुप्रान्तीय आयोजनाको निर्माण र संचालन, सम्पदाहरुको बाँडफाँड र प्रान्तीय विवादहरुको समाधान आदि ।
- **प्रदेशः** प्रादेशिक अदालत, प्रादेशिक सेवा आयोग, सार्वजनिक सुरक्षा, उद्योग, ब्यापार र श्रम व्यवस्था, शिक्षा र स्वास्थ्यको प्रबन्ध, प्रादेशिक सडक, सम्पदाको संरक्षण आदि ।
- **स्थानीयः** स्थानीय सडक र ग्रामीण यातायात, ग्यास, विद्युत र जल-आपूर्ति, सरसफाई, स्थानीय कर, सार्वजनिक शिक्षा र स्वास्थ्यको प्रबन्ध, स्थानीय प्राकृतिक श्रोत र साधनको संरक्षण र विकास, सम्पदाको संरक्षण आदि ।

 Downloaded From MySansar.com

- **केन्द्र र प्रदेशको सम्बन्धः** केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय निकायबीचको सम्बन्ध सहयोगात्मक हुनेछ । केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय निकायको बीचमा राजस्व बाँडफाँट आदिमा आवश्यकता अनुसार वित्तीय आयोगको गठन गरिनेछ ।

२ शासनको स्वरुप

- शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्तका आधारमा राज्यको केन्द्रीय संरचनाको विकास गरिने छ ।
- केन्द्रमा दुई सदनात्मक व्यवस्था रहने छ भने प्रदेशमा एउटा विधायिका रहने छ । स्थानीय तह गाउँ र नगरमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिमूलक निकाय रहने छ ।
- राष्ट्रिय सभाको निर्वाचन सबै संघीय इकाईहरुबाट गरिनेछ भने प्रतिनिधि सभाको निर्वाचन मिश्रित निर्वाचन प्रणालीका आधारमा आम जनताबाट गरिनेछ ।
- प्रधानमन्त्रीको निर्वाचन प्रत्यक्ष वालिग मताधिकारका आधारमा आम जनताबाट गरिने छ ।
- राष्ट्र प्रमुखको निर्वाचन केन्द्रीय संसदका दुबै सदनका सदस्यहरु र प्रादेशिक संसदका सदस्यहरु रहेको निर्वाचक मण्डलबाट स्पष्ट बहुमतका वा पचास प्रतिशत जोड एकका आधारमा निर्वाचन गरिनेछ ।
- केन्द्रीय संसद, प्रादेशिक विधायिका र स्थानीय निकायहरुको निर्वाचनमा विविधता कायम गरिने छ ।

३. अर्थनीतिः

- सार्वजनिक, सहकारी र निजी क्षेत्रलाई अर्थतन्त्रको आधारको रूपमा विकास गर्ने नीति लिइनेछ । नयाँ नेपाल निर्माणको लामो अवधिसम्म मिश्रित ढाँचाको अर्थव्यवस्था अपनाइनेछ ।
- आय र सम्पत्तीको पुनःवितरणको प्रकृयालाई तीब्र पारी सामाजिक न्यायमा आधारित लोककल्याणकारी समाज निर्माणको आधार तयार गरिने छ ।
- उद्योग, ब्यापार, पर्यटनका साथै पूर्वाधार निर्माण र विकासमा समेत निजी, सार्वजनिक र सहकारी क्षेत्रका बीच संयुक्त साझेदारीको प्रक्रियालाई अघि बढाउन प्रोत्साहन गरिनेछ।
- आय असमानतालाई न्यूनीकरण गर्न प्रगतिशील कर प्रणाली, सार्वजनिक खर्चको सन्तुलित विनियोजन र वित्तिय साधनको न्यायोचित बाँडफाँडका आधारमा वैज्ञानिक व्यवस्थापनद्वारा समतामूलक अर्थतन्त्र निर्माण गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय हितको सुनिश्चितता गर्दै विदेशी पुंजी, प्रविधि तथा लगानी भित्र्याउने नीति लिइनेछ ।
- शहरीकरण, ग्रामीण पूर्वाधार विकास तथा निर्माण, सामाजिक पूर्वाधार जस्तै- शिक्षा, स्वास्थ्य, सरसफाई तथा पिउने पानी आदिमा सम्पूर्ण जनताको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ॥ व्यवस्थित शहरीकरण र बसोबासको योजना लागू गरिनेछ ।
- संघीय प्रदेश र स्थानीय निकायहरु मार्फत स्थानीय श्रोत-साधनको अधिकतम् उपयोग गरी गरिबी तथा बेरोजगारी घटाउन ठोस कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा अघि बढाइनेछ ।
- वित्तिय नीतिलाई राष्ट्रिय हित अनुरुप व्यवस्थित र परिमार्जन गरिनेछ । वित्तिय तथा मौद्रिक संस्थाहरुको स्वायत्तता र नियमन बीच समन्वय कायम गरी संचालन गरिनेछ ।

 Downloaded From MySansar.com

- राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासका लागि कृषि, जलश्रोत र पर्यटनको विकासलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

- पूर्वाधार विकास र पुन:निर्माण कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गरी ठूलो मात्रामा रोजगारी सिर्जना गरिने छ । यसको माध्यमबाट मुलुकको वेरोजगारी समस्या समाधान गर्दै गरिबी न्यूनीकरण गरिनेछ ।

४. **क्रान्तिकारी भूमिसुधार र कृषिको व्यावसायीकरण:** दीर्घकालीन दृष्टिकोणले कृषिको विकास र व्यावसायीकरणका लागि निम्न कामहरु गरिने छन् -

- विगतको उच्चस्तरीय भूमिसुधार आयोग तथा भविष्यमा बन्ने भूमिसम्बन्धी आयोगको सिफारिश समेतलाई ध्यानमा राख्दै वैज्ञानिक रुपमा भूमिको व्यवस्थापन, वितरण तथा उत्पादकत्व बृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छन् ।

- मुक्त कमैया लगायत भूमिहीन-सुकुम्वासी जनतालाई जमीनका मालिक बनाई उनीहरुको बसोबास, शिक्षा र स्वास्थ्यजस्ता समस्याको समाधान गरिनेछ ।

- कृषिसम्बन्धी सेवाहरुको व्यवस्थापनमा सहकारी संस्थाहरुलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । कृषिमा अनुदानको नीति अवलम्बन गरी कृषिआधारित उद्योगको विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।

- कृषि उत्पादनलाई बजारमा प्रतिस्पर्धी बनाइनेछ । जैविक विविधताका आधारमा कृषि उपजहरुको विकास र विविधीकरण गरिनेछ ।

- गरिबीको रेखामुनी रहेका किसान जनताको जीवनस्तर माथि उठाउन विशेष कार्यक्रम ल्याइनेछ ।

४. **उद्योग, ब्यापार र वैदेशिक लगानी:** औद्योगिक विकासका लागि तात्कालिक, मध्यकालीन र दीर्घकालीन नीति तर्जुमा गरिने छ । स्वदेशी लगानीलाई संरक्षण र प्रोत्साहन तथा वैदेशिक लगानीलाई आकर्षित गर्न निम्नानुसारका कार्य गरिनेछ -

- तुलनात्मक लाभ भएका उद्योगहरुको विकास र निर्यात प्रवर्द्धनमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

- स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित श्रममूलक उद्योगहरुको विकासका लागि विशेष सुविधा प्रदान गरिने छ ।

- नेपाली उत्पादनहरुको निर्यात प्रवर्द्धनका लागि अन्तर्राष्ट्रिय बजार अन्वेषण र सुनिश्चित गरिनेछ ।

- आयात प्रतिस्पर्धी उद्योगहरुको विकासमा जोड दिंदै आयातमाथिको बढ्दो निर्भरतालाई कम गर्दै लगिनेछ । संभाव्यताका आधारमा रुग्ण उद्योगहरुलाई यथोचित उपचार गरी सुसंचालन गर्दै अर्थतन्त्रलाई गतिशील बनाइनेछ ।

- घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।

- आम उपभोक्ताको हितमा दैनिक उपभोगका वस्तु र सेवाको प्रभावकारी आपूर्ति व्यवस्था गरिनेछ । एकल बजार माथिको निर्भरता घटाउन वैकल्पिक श्रोतहरुको अन्वेषण गरिनेछ र तेल, ग्याँस जस्ता अत्यावश्यक वस्तुहरुको आपूर्तिका निम्ति वैकल्पिक उपायको खोजी गरिनेछ ।

 Downloaded From MySansar.com

- नेपालको पर्यटन उद्योगलाई नयाँ नेपालको अर्थतन्त्रको एउटा आधारस्तम्भको रुपमा स्थापित गर्न प्राकृतिक, ऐतिहासिक, धार्मिक र पुरातात्विक क्षेत्रहरुको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गरिनेछ। पर्यटकहरुको आकर्षणका लागि साहसिक, खेलकुद, स्वास्थ्य जस्ता नयां विधाको विकास गर्दै विशेष सुविधाको व्यवस्थापन र प्रचार प्रसारको लागि आर्थिक-कुटनीतिमा जोड दिईने छ।
- नेपाललाई दुई छिमेकी चीन र भारत बीचको पारवहन विन्दूका रुपमा विकसित गरिनेछ।

५ **श्रम बजार नीतिः** नीति निर्माण, कार्यान्वयन र कार्यथलोको अनुगमन तथा श्रम निरिक्षण प्रणाली लागू गर्न निम्न नीति अवलम्बन गरिनेछ -

- श्रम क्षेत्रका औपचारिक तथा अनौपचारिक र संगठित तथा असंगठित सबै कार्यथलोमा नियमित वा अनियमित रोजगारीका क्षेत्रमा कार्यरत सम्पूर्ण श्रमिकहरुको पञ्जीकरणको व्यवस्था गरिनेछ । हलिया, भुँडेजस्ता शोषणमूलक प्रथा उन्मूलन गरिनेछ र सबै श्रमिकहरुको कानुन सम्मत ढंगले हित र हकको संरक्षण गरिनेछ।
- "जति धेरै सामाजिक सुरक्षा त्यति नै श्रम लचकता" को नीति लागू गरी श्रम र पुँजी बीच सन्तुलन कायम गरिनेछ। यसको लागि योगदानमा आधारित एकीकृत सामाजिक सुरक्षा कोष स्थापना गरी नयाँ सामाजिक सुरक्षा प्रणाली शुरु गरिनेछ।
- श्रमशक्तिलाई एक बनाई श्रमिकका हक-हित निश्चित गरी उत्पादकत्व अभिबृद्धि गर्न ट्रेड यूनियनहरुको बहुलतामा आधारित श्रमसभाको रुपमा एउटै छातामहासंघ निर्माण गरिनेछ।
- औद्योगिक दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा टेवा पुग्ने गरी श्रमबजार अनुरुपका एकीकृत सीपमूलक तालिम कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।
- वैदेशिक रोजगारका लागि थप अवसरहरुको खोजी गरिनेछ। नेपाली कार्यरत देशहरुमा श्रम सहचारीको व्यवस्था गरिनेछ। वैदेशिक रोजगारमा जाने श्रमिकमाथि हुने अनियमितता र शोषणलाई समाप्त पार्न रोजगारमा पठाईने देशहरुसंग श्रम संझौता गरी उनीहरुको हक-हितको सुरक्षा गरिनेछ।

13

६. **प्राकृतिक स्रोतको व्यवस्थापन र उपयोगः** नेपालका प्राकृतिक साधन स्रोत माथि नेपाली जनताको अक्षुण्ण अधिकारको पूर्ण रक्षा गरिने छ र त्यसको विकासका लागि निम्न कामहरु गरिनेछ -

- वन सम्पदाको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरी उत्पादकत्व बढाइनेछ। सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई वनको मुख्य व्यवस्थापक बनाई स्वामित्व र व्यवस्थापन हस्तान्तरण प्रक्रियालाई तीब्र पारिनेछ। मुलुकव्यापी रुपमा हरियाली कायम गर्न वन सुरक्षाका निकायहरुलाई स्वच्छ, प्रभावकारी र साधनसम्पन्न बनाइने छ। राजकीय, सामुदायिक, व्यावसायिक तथा निजी वनसँग सम्बन्धित नीतिमा सुधार गरिने छ।
- दिगो ढंगले जैविक विविधता तथा पर्यावरण प्रणालीको संरक्षण गरिनेछ। नेपालको सम्पदामा नेपालको प्याटेण्ट राइट कायम गरिनेछ।
- नेपालका नदीनालामा नेपालको अक्षुण्ण अधिकारको पूर्ण रक्षा गर्दै जलश्रोतको उपयोगमा राष्ट्रिय हितलाई ध्यानमा राखी बाह्य र बहुपक्षीय सहयोग लिने नीति अवलम्बन गरिनेछ। सामुदायिक सहभागितामार्फत सबै नेपालीको पहुँचमा विद्युत सुविधा पुर्‍याइने छ।
- ठूला नदीनालाहरुलाई बहुआयामिक रुपमा उपयोग गर्ने नीति लिदैं विद्युत उत्पादनका निम्ति ठूला जलासययुक्त आयोजनाहरुको विकास गरिनेछ । मध्यम स्तरका जलविद्युत्

 Downloaded From MySansar.com

आयोजनाहरुमा स्वेदशी पुंजीको उपयोग गर्दै व्यापक जनताको स्वामित्व हुने गरी श्रोत परिचालन र उपयोग गरिनेछ । स्थानीय निकाय, उपभोक्ता समिति र निजी उद्यमीले संचालन गर्ने १० मेघावाट सम्मका जलविद्युत् आयोजनालाई प्रशासनिक झन्झटबाट मुक्त बनाई संचालन गर्न सबै संभव सुविधा उपलव्ध गराउने नीति लिइनेछ ।

- विश्व सम्पदाका रुपमा रहेको हिमाली क्षेत्रको वातावरणको बचाउ र संरक्षणका निम्ति अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रको समेत सहयोग परिचालन गरिने छ ।
- उपभोक्ता समूहरुको सहभागितामा भरपर्दो सिंचाई प्रणालीको विकास गरिनेछ । कन्काई बहुउद्देश्यीय योजना, बबई सिंचाई योजना र सुनकोशी कमला डाइभर्सनजस्ता ठूला आयोजनाको विकासका साथै साना र मझौला सिंचाई आयोजनाको विकास गरिनेछ ।
- खानी र उर्जा विकाससम्बन्धी विशेष नीति अवलम्बन गरिनेछ । वैकल्पिक नवीकरणीय उर्जा विकासको कार्यक्रम तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

७ **यातायातः** मुलुकका सबै प्रमुख राजनीतिक केन्द्र, बजार र वस्तिहरुमा सडक सञ्जालको विस्तार गरिने छ । सार्वजनिक यातायात सेवालाई सुदृढ र व्यवस्थित गरिनेछ ।

- कालोपत्रे सडकहरुको गुणस्तर उन्नत पार्न र निर्माण कार्यलाई स्तरीय बनाउन ठोस कदम चालिने छ ।
- विद्युत् शक्तिद्वारा संचालित यातायात प्रणालीमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- पूर्व-पश्चिम विद्युतीय रेल निर्माण गरिनेछ र त्यसलाई राजधानी लगायतका महत्वपूर्ण शहरहरुसंग जोड्ने परियोजनालाई अघि बढाइनेछ । चीनको तिव्वत स्वशासित क्षेत्रसँग आधुनिक रेल, यातायात जोड्ने संभावनालाई साकार पार्न आवश्यक कदम चालिने छ ।
- काठमाडौं उपत्यकाकामा बाहिरी चक्रपथ, पूर्व-पश्चिम वैकल्पिक राजमार्ग, मध्य पहाडी राजमार्ग, तराई क्षेत्रमा हुलाकी राजमार्ग, उत्तर-दक्षिण राजमार्गहरु, राजधानीलाई जोड्ने अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुपको छोटो र तीब्र गतिमा यातायात चल्नसक्ने राजमार्ग, रोपवे मार्ग एवं जलमार्गका सबै सम्भावनाहरुको पूर्ण उपयोग गरिनेछ ।
- हवाई यातायातको विस्तार गरी त्यसलाई सुदृढ, सुरक्षित र विश्वसनीय बनाउन उपयुक्त नीतिगत र प्राविधिक कदम चालिने छ । नयाँ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलका साथै अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका क्षेत्रीय विमानस्थलहरुको निर्माण गरिने छ ।
- राष्ट्रिय ध्वजावाहक नेपाल वायुसेवा निगमको व्यवस्थापनलाई सुधार र पुनर्संरचना गर्दै सुदृढ गरिने छ ।

८. **सामाजिक नीतिः** शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास, खाद्य संप्रुभताजस्ता आधारभूत आवश्यकताका कुरा जनतालाई उपलव्ध गराउन विशेष कर तथा बीमा व्यवस्था लागू गरिनेछ ।

- **शिक्षाः** मुलुकबाट निरक्षरता उन्मुलन गर्न राष्ट्रिय अभियान संचालन गरिने छ । आठ कक्षासम्मको आधारभूत शिक्षालाई अनिवार्य गरी १२ कक्षा सम्मको माध्यमिक शिक्षालाई निःशुल्क गरिनेछ । उच्च शिक्षालाई सुलभ एवं गुणस्तरीय बनाइनेछ । शिक्षा क्षेत्रमा निम्न कामहरु गरिनेछन् -
    - मुलुकको परिवर्तित सन्दर्भ अनुरुपको नयाँ शिक्षा पद्धतिको तर्जुमा र विकास गर्न उच्चस्तरीय राष्ट्रिय शिक्षा आयोग गठन गरिने छ ।

14

 Downloaded From MySansar.com

- ○ बहुविश्वविद्यालयको अवधारणाअनुरुप कृषि, वन, प्राविधिक, खुल्ला र प्रौद्योगिक विश्व विद्यालयहरु स्थापना गरिनेछ ।
- ○ राष्ट्रिय आवश्यकता अनुसारको उत्पादनशील र व्यावसायिक प्राविधिक शिक्षा र अनुसन्धानमूलक शिक्षामा जोड दिइनेछ ।
- ○ बालबालिकाहरुको प्रारम्भिक शिक्षाका निम्ति पूर्व प्राथमिक विद्यालयहरुको प्रवन्ध गरिनेछ । दूरशिक्षा प्रणालीलाई निरन्तरता दिदै त्यसलाई विकास, विस्तार र सुदृढ पार्दै लगिने छ ।
- ○ विद्यालयहरुको व्यवस्थापनमा सम्बन्धित क्षेत्रका जनताको पहुँचलाई सुदृढ गर्नुका साथै शिक्षाको विकासमा राज्यको दायित्व विस्तार गर्दै मुलुकभरि एउटै स्तरको शिक्षा विकासको सुनिश्चितता गरिने छ ।
- ○ सुदूरपश्चिमाञ्चल लगायत शैक्षिक रुपले पछि परेका क्षेत्रमा शिक्षाको विकासको लागि संरचना विकासमा लगानी विस्तार गरिने छ ।

- **स्वास्थ्यः** जनतालाई निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराइनेछ । अपाङ्ग र जेष्ठ नागरिकहरुका लागि सबै प्रकारले निशुल्क उपचार सेवा उपलब्ध गराइनेछ । स्वास्थ्यको क्षेत्रमा निम्नलिखित काम गरिनेछ -
  - ○ विद्यमान अवस्थामा मुटु, क्यान्सर र मिर्गौलाजस्ता जटिल रोगहरुको उपचारमा अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
  - ○ स्वास्थ्यसम्बन्धी विशेषीकृत सेवाहरु सुलभ र विस्तार गराइने छ । देशभित्र विभिन्न स्तरका चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थान र प्राविधिक विद्यालय संचालन गरिनेछ ।
  - ○ योग विज्ञान, आयुर्वेद, प्राकृतिक चिकित्सा विकासको लागि जनशक्ति र पूर्वाधारको लागि लगानी गरिनेछ ।

15

- **आवास** : सम्पूर्ण नेपाली नागरिकलाई आवास प्राप्त गर्ने अधिकार हुनेछ । राज्यले सम्पूर्ण अव्यवस्थित आवासलाई व्यवस्थित, वैज्ञानिक र सर्वसुलभ गराउने छ । शहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्दै ग्रामीण शहरीकरणलाई पनि सुव्यवस्थित गर्ने नयाँ नीति अख्तियार गरिने छ।
- **खेलकूदः** 'राष्ट्रिय खेलकूद प्रतिष्ठान' को स्थापना गरिनेछ । खेलकूदलाई व्यावसायीकरण गर्दै उद्योगको रुपमा विकास गरिनेछ ।
- **भाषा र संस्कृतिः** नेपालको बहुलवादी सामाजिक चरित्र अनुरूपको राष्ट्रिय, वैज्ञानिक र लोकतान्त्रिक सँस्कृतिको विकास गरिनेछ । यसका लागि निम्नलिखित काम गरिनेछ -
  - ○ प्रगतिशील कला, साहित्य र संस्कृतिको विकासलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
  - ○ जाति, भाषा, धर्म तथा संस्कृतिको क्षेत्रमा रहेका सम्पूर्ण भेदभावहरुको अन्त्य गरिनेछ । लोपोन्मुख भाषा/संस्कृतिको संरक्षण गरिनेछ ।
  - ○ सबै प्रकारका बौद्धिक सिर्जनाहरुमा बौद्धिक सम्पदा अधिकार कायम गरिने छ ।
  - ○ पुरातात्विक र ऐतिहासिक महत्वका संपदाहरुको संरक्षण तथा साँस्कृतिक क्षेत्रका विविध विषयको अनुसन्धानमा जोड दिइनेछ ।
- **महिलाः** महिला विरुद्धका सम्पूर्ण विभेदकारी कानून, मान्यता र व्यवहारको अन्त्य गरी समतामूलक समाज बनाइनेछ । यस दिशामा निम्नलिखित काम गरिनेछ -

 Downloaded From MySansar.com

- पैतृक सम्पत्तिमा छोरा र छोरी दुवैको समान अधिकारलाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ । महिलाउपर हुने सबै प्रकारका हिंसा, शोषण र उत्पीडनको उन्मूलन गरिनेछ। कमलरी, देउकी, झुमा आदि प्रथालाई कानून बनाई अन्त्य गरिनेछ । पिछडिएका महिलाका लागि मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी विशेष कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
- आमा-बाबु दुबैको नामबाट नागरिकता र संरक्षकत्व प्राप्त हुने कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।
- मानव बेचबिखनको अपराधलाई कडाइका साथ नियन्त्रण गरिनेछ ।
- महिलाको शिक्षा र रोजगारीका अवसरमा पहुँच पुऱ्याउन विशेष कार्यक्रम लागू गरिनेछ ।

- **दलितः** छुवाछुतमुक्त राष्ट्रको घोषणालाई सार्थक बनाउनका लागि संवैधानिक र कानूनी व्यवस्था र उपचारको विधिलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
  - सामाजिक कुसंस्कार, अन्धविश्वास, रुढीगत मान्यताका रुपमा विद्यमान उक्त समस्याको समाधानका लागि राज्यका तर्फबाट विशेष अभियान संचालन गरिनेछ ।
  - दलितहरुको उत्थानको लागि प्रगतिशील आरक्षणको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- **आदिवासी/जनजातिः** आदिवासी-जनजातिहरुलाई आफ्नो भाषा र संस्कृतिको विकास गर्न, साधन र स्रोतहरुको उपयोग गर्न, राजनीतिक अधिकारहरु सुनिश्चित गर्न तथा सामाजिक, आर्थिक विकास गर्नका निम्ति उपयुक्त कानूनी व्यवस्था र संरचनाको विकास गरिने छ ।
  - आदिवासी /जनजाति प्रतिष्ठानलाई अधिकारसम्पन्न बनाइने छ ।
- **तराइवासी/ मधेसीः** मधेस/तराईमा बसोबास गर्ने समुदाय माथिको विद्यमान सामाजिक-साँस्कृतिक विभेद र उत्पीडनलाई अन्त्य गर्दै राष्ट्रिय मूलधारमा स्थापित गरिने छ।
  - तराईवासी मधेसी जनतालाई राज्यका विभिन्न अंगहरुमा समावेशी नीति लागु गरिनेछ ।
  - तराईमा देखिएको हिंसात्मक द्वन्द्व वार्ताद्वारा समाधान गरिनेछ । राज्यको पुनर्संरचना गर्ने क्रममा तराईवासी जनताको आकाँक्षालाई समेत ध्यानमा राखि संघीय इकाईहरुको निर्माण गरिनेछ ।
  - तराइमा विद्यमान गरिबी, अशिक्षा र पछौटेपनको अन्त्यको लागि राष्ट्रिय विकासको योजनाअन्तर्गत विशेष कार्यक्रम लागू गरिनेछ ।
- **पिछडिएको क्षेत्रः** कर्णाली लगायतका दुर्गम तथा पिछडिएको क्षेत्रका जनतालाई विकासको औसत राष्ट्रिय स्तरसम्म पुऱ्याउनको लागि राज्यले विशेष नीति तथा कार्यक्रम मार्फत सुविधा, अवसर र सहुलियत उपलब्ध गराउनेछ ।
- **युवाः** सम्वृद्ध नेपाल निर्माणको आधारको रुपमा युवाशक्तिलाई अघि बढाइनेछ । शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीलगायत युवा सरोकारका विषयहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
  - युवा राष्ट्रिय परिषद र रोजगार बैंकको स्थापना गरिनेछ ।
  - शिक्षा र रोजगार युवाहरुको अधिकार भन्ने अवधारणालाई व्यवहारिक रुप दिइने छ र युवाहरुको परिचालन र विकासका निम्ति युवा मन्त्रालयको व्यवस्था गरिने छ ।

 Downloaded From MySansar.com

- सामाजिक विकृति विरुद्ध युवाशक्तिलाई परिचालन गर्दै समाजको विभिन्न क्षेत्रमा युवा नेतृत्व स्थापित गरिने छ ।

- **अपाङ्गः** अपाङ्गता प्रतिको दृष्टिकोणमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याई शिक्षा र रोजगारमार्फत उनीहरुलाई अन्य नागरिक सरह सक्षम बनाउन विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ । उनीहरु भित्र रहेका सीप, कला र प्रतिभाहरुको विकास गर्ने वातावरण बनाइनेछ ।

- **जेष्ठ नागरिकः** समाजका जेष्ठ नागरिकहरुका अनुभव, ज्ञान र सीपलाई राष्ट्रिय हितमा सदुपयोग गर्दै उनीहरुका लागि सामाजिक संरक्षणका विशेष कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

- **बालबालिकाः** बालबालिका शान्ति क्षेत्र हुन् भन्ने मान्यतालाई आत्मसात् गर्दै उनीहरुको बालापनको संरक्षण गर्न बाल विकास केन्द्रहरुको स्थापना गर्नुका साथै विभिन्न कार्यक्रम लागू गरिनेछ । बालबालिकाको बेचविखन जस्ता आपराधिक कार्यलाई प्रभावकारी ढंगले नियन्त्रण गरिने छ ।

- **मुस्लिम र धार्मिक अल्पसंख्यकः** मुस्लिमलगायत धार्मिक अल्पसंख्यक समुदायका धार्मिक तथा सांस्कृतिक अधिकारहरुको जगेर्ना र उनीहरुका सांस्कृतिक सम्पदाहरुको सुरक्षा गर्न विशेष कार्यक्रम लागू गरिनेछ । मदरसा शिक्षालाई राष्ट्रिय शिक्षासँग आवद्ध गरी आधुनिकीकरण गरिने छ ।

९ **राष्ट्रिय सुरक्षा र नेपाली सेनाः** राष्ट्रको सीमा र भौगोलिक अखण्डताको रक्षा, प्राकृतिक संपदाको जगेर्ना, सामाजिक सद्भाव र जनताको जीउधनको रक्षाको पूर्ण प्रत्याभूति हुने किसिमको राष्ट्रिय सुरक्षा नीति तयार गरिने छ ।

- राष्ट्रिय सुरक्षाको जिम्मा सुरक्षा फौजको मात्र नभई समग्र जनताको हो भन्ने मान्यताको आधारमा यो नीति तय गरिनेछ । लोकतान्त्रिक मूल्यपद्धतिप्रति पूर्ण समर्पित हुने गरी नेपाली सेनाको लोकतान्त्रीकरण र व्यावसायीकरण गरिने छ । नेपाली सेनाको संरचनालाई समावेशी बनाइने छ र विभिन्न रचनात्मक काममा लगाइनेछ ।

- भूतपूर्व सैनिक र प्रहरीको हित र सेवाबारे ठोस नीति ल्याइनेछ । भूतपूर्व गोर्खा सेनालाई क्षतिपूर्तिका लागि आवश्यक पाइला चालिनेछ र उनीहरुको स्वाभिमान र हितको संरक्षण गरिनेछ ।

१० **न्याय र सुशासनः** कानूनी राज्य, भ्रष्टाचार नियन्त्रण, निर्णय प्रक्रियामा पारदर्शिता, सहभागितामूलक विकास अभियान, जवाफदेहिता जस्ता सुशासनका पक्षलाई सदृढ गरी जनतालाई सुलभ ढंगले सेवा प्रदान गरिनेछ । यसका साथै निम्नलिखित काम गरिनेछ -

- प्रशासन (निजामति तथा प्रहरी) सेवालाई जनमुखी र दक्ष बनाइने छ । यसलाई संघीय प्रणालीअनुरुप पुनर्गठन गरिने छ ।

- छिटो, छरितो र सुलभ न्याय प्रणालीको विकास गरिने छ । असहायलाई निःशुल्क न्याय प्रदान गर्ने परिपाटीलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।

११. **मानव अधिकारः** मानव अधिकारका विश्वव्यापी मूल्य, मान्यता र अन्तर्राष्ट्रिय कानून तथा नेपाल पक्ष रहेका संयुक्त राष्ट्रसंघका मानव अधिकारसम्बन्धी सम्झौता र अभिसन्धिहरुको प्रभावकारी रुपमा परिपालना गरिनेछ । अन्तरिम संविधानमा उल्लेख भएका मौलिक हक र स्वतन्त्रताको पूर्ण प्रत्याभूति गरिनेछ । यसका साथै निम्नलिखित काम गरिनेछ -

- मानव अधिकारको संरक्षणमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको भूमिकालाई सक्षम एवम् प्रभावकारी बनाइनेछ ।

 Downloaded From MySansar.com

- समाजमा संस्कार, परम्परा र प्रथाको रुपमा रहेका अमानवीय शोषणका सबै रुपहरुलाई अन्त्य गरिनेछ ।

१२. **आमसंचार नीतिः** स्वतन्त्र र निष्पक्ष प्रेसको अवधारणालाई अघि बढाइनेछ । प्रेस माथिको सबै प्रकारका हस्तक्षेपलाई निषेध गरिनेछ । यसका साथै निम्नलिखित काम गरिनेछ -

- बदलिंदो परिस्थितिअनुरुप राष्ट्रिय संचार नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- आम जनताको पहुँच पुग्ने गरी हुलाक, टेलिफोन, इमेल/इन्टरनेट, टेलिभिजन, रेडियोजस्ता संचारका माध्यमहरुको विकास र विस्तार गरिने छ । एफ.एम. रेडियोलाई मुलुकका सबै भागमा विस्तार गर्ने र सामुदायिक रेडियो प्रणालीलाई सुदृढ बनाइनेछ ।
- श्रमजीवि पत्रकार ऐन र सूचनाको हकसम्बन्धी ऐनलाई प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- नेपाली चलचित्र उद्योग सम्बर्द्धन गर्न समयानुकूल राष्ट्रिय चलचित्र नीति निर्माण गरिनेछ ।

१३ **विज्ञान र प्रविधिः** विज्ञान र प्रविधिको अध्ययन र अनुसन्धानलाई अघि बढाइने छ । समाजमा वैज्ञानिक चेतनाको अभिबृद्धि, परम्परागत प्रविधिको आधुनिकीकरण र क्षमता अभिबृद्धि गरिनेछ तथा आधुनिक प्रविधिसंग राष्ट्रको विकास प्रकृयालाई आवद्ध गरिने छ । मुलुकको आधुनिकीकरणका लागि विज्ञान-प्रविधिको अनुसन्धानका साथै त्यसको अधिकतम् उपयोग गरिनेछ ।

१४. **दिगो शान्तिः** विस्तृत शान्तिसंझौता लगायत विभिन्न पक्षसंग गरिएका सहमति र संझौताहरुलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरी शान्तिप्रक्रियालाई सफल पारिनेछ । 'शान्तिको प्रतिफल सबैका लागि' भन्ने कुरालाई आत्मसात् गर्दै दिगो शान्ति र राजनीतिक स्थिरताको लागि निम्नलिखित काम गरिनेछ-

- मानवता विरुद्धका कार्य गर्ने दोषीहरुको पहिचान सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोगको माध्यमबाट गरी कारवाही गरिनेछ । पीडितहरुलाई न्याय दिंदै दण्डहीनताको अन्त्य गरिनेछ र समाजमा मेलमिलापको वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।
- जनआन्दोलनमा राज्यसत्ताको दुरुपयोग गर्दै दमन गर्ने दोषीहरुलाई कारवाही गरिनेछ ।
- हिंसात्मक द्वन्द्वले गर्दा ध्वस्त भएका संरचनाको पुनःनिर्माण गरिनेछ र द्वन्द्वबाट विस्थापित तथा पीडितहरुको पुनःस्थापना गरिनेछ । वेपत्ता नागरिकको बारेमा छानबिन गरी उनीहरुको स्थिति सार्वजनिक गरिनेछ ।
- माओवादी लडाकूहरुको समायोजन र व्यवस्थापन सहमतिपूर्ण ढङ्गले गरिनेछ ।
- हिंसात्मक गतिविधिमा संलग्न समूहहरुलाई राजनीतिक मूलधारमा ल्याउन अधिकतम् पहल-प्रयत्न गरिनेछ । वार्ता र सहमतिलाई लोकतान्त्रिक प्रक्रियाका रुपमा निरन्तरता दिइनेछ ।
- प्रहरी लगायत राज्यका सुरक्षा संयन्त्रलाई प्रभावकारी बनाईने छ । मुलुकमा शान्ति-सुरक्षा र अमनचयनलाई भरपर्दो बनाइनेछ, सबै प्रकारका अराजकताको अन्त्य गरिनेछ । कुनैपनि प्रकारका अपराधीलाई न्यायको कठघरामा खडा गर्ने परिपाटीको विकास गरिनेछ, समाजमा अनुशासन कायम गरिनेछ र सम्पूर्ण जनतालाई सुरक्षाको सुनिश्चितता प्रदान गरिनेछ ।
- समाजमा साम्प्रदायिक सद्भाव र सामाजिक एकतालाई सुदृढ गरिनेछ ।

१५. **अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र नीतिः** नेपाल राष्ट्रको पहिचान, स्वाधिनता र राष्ट्रिय हितलाई विश्व समुदायका बीचमा स्थापित गर्नु, विश्वशान्ति, मानवता, सद्भाव र मैत्रीपूर्ण सम्बन्धलाई

 Downloaded From MySansar.com

विस्तार गर्नु र नेपाल राष्ट्र र नेपाली जनताको विकास एवं समृद्धिमा ठोस योगदान पुऱ्याउनु अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र परराष्ट्र नीतिको मूल लक्ष हुनेछ । यसका लागि संयुक्त राष्ट्रसंघको बडापत्र, पञ्चशील, असंलग्नता, क्षेत्रीय सम्बन्ध र सहयोगको नीतिलाई मूल आधार बनाईने छ । यस दिशामा निम्नलिखित काम गरिनेछ -

- साम्राज्यवाद, प्रभुत्ववाद, नवउपनिवेशवाद, शस्त्रीकरण, जातिभेद, रंगभेद तथा आतंकवाद जस्ता जनविरोधी प्रवृत्तिहरुको विरोध गर्दै विश्वशान्ति, निःशस्त्रीकरण, राष्ट्रिय तथा सामाजिक मुक्ति आन्दोलनहरुलाई समर्थन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- दक्षिण एसियाली क्षेत्रीय सहयोग संगठनलाई प्रभावकारी बनाउन तथा यसका सदस्य राष्ट्रहरुसँग आपसी सहयोग बृद्धि गर्न जोड दिइनेछ ।
- सीमासम्बन्धी समस्याको समाधान र सीमा-नाकाहरुको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- भुटानी शरणार्थीहरुलाई निर्वाधरुपमा आफ्नो देशमा ससम्मान फर्कने वातावरण तयार गर्न अधिकतम् प्रयत्न गरिनेछ । साथै, भुटानी शरणार्थी समस्या समाधान गर्न अन्य आवश्यक उपायहरु अवलम्बन गरिनेछ ।
- नेपालको भूमिबाट मित्रराष्ट्रहरु माथि आँच पुग्ने कुनैपनि किसिमको गतिविधि संचालन गर्न दिइने छैन । त्यसरी नै मित्र राष्ट्रहरुका भूमि पनि नेपालका विरुद्ध उपयोग हुन नदिइयुन् भन्ने अपेक्षा नेपालको रहने छ ।
- विश्वमा शान्ति कायम गर्न संयुक्त राष्ट्रसंघीय शान्ति सेनामा नेपालको सहभागिता बढाइनेछ ।
- विदेशस्थित नेपालका नियोगहरुलाई आर्थिक कूटनीतिको क्षेत्रमा प्रभावकारी ढंगले परिचालन गरिनेछ ।
- नेपालको हित अनुकुल नरहेका तथा विभेदपूर्ण सन्धि-सम्झौताहरुको पुनरावलोकन गरी नेपाल र नेपालीको हित र स्वाभिमानअनुरुप बनाइने छ ।

१६. **प्रवासी तथा गैरआवासीय नेपालीको अधिकारः** विदेशमा रहेका गैरआवासीय नेपालीहरुको हित-अधिकारको सुरक्षा गर्दै उनीहरुको सीप तथा पुँजीलाई राष्ट्रको विकासमा आकर्षित गर्ने नीति लिइनेछ ।

- विदेशबाट प्राप्त रेमिटेन्सलाई देश विकासका लागि विशेष महत्वका साथ परिचालन र सदुपयोग गरिनेछ । गैरआवासीय नेपालीहरुलाई नेपाली नागरिक सरहका सुविधाहरु उपलब्ध गराइनेछ ।
- कामको सिलसिलामा प्रवासमा रहेका नेपाली नागरिकहरुको यथार्थ तथ्य-तथ्याङ्क राख्दै उनीहरुको हकको सुरक्षा गरिनेछ ।

नेकपा (एमाले) र संविधानसभा निर्वाचनपछि गठन हुने सरकार

संविधानसभाको निर्वाचन भएपछि हालको अन्तरिम व्यवस्थापिका संसद स्वतः विघटन हुनेछ । निर्वाचित संविधानसभाको कार्यावधि अन्तरिम संविधानमा गरिएको प्रवन्ध अनुसार आमरुपमा दुई वर्षको हुनेछ । मुलुकमा संकटकाल आईपरेको खण्डमा मात्र अर्को ६ महिना कायम रहन सक्नेछ । संविधानसभाको निर्वाचन पछि वर्तमान अन्तरिम सरकार पनि विघटन हुनेछ र संविधान सभामा चुनिएर आएका दलहरुको राष्ट्रिय सहमतिको सरकार गठन हुने छ । त्यो सरकारको गठन सबैभन्दा ठूलो दलको अगुवाईमा समानुपातिक प्रतिनिधित्वको आधारमा हुने छ, जसको नयाँ संविधान निर्माणको प्रकृयामा महत्वपूर्ण भूमिका रहने छ । त्यस ऐतिहासिक अवसरका लागि नेकपा (एमाले)

 Downloaded From MySansar.com

लाई नेतृत्वकारी भूमिकामा स्थापित गर्न सूर्य चिन्हमा मतदानका लागि आम जनसमुदायमा हार्दिक आग्रह गर्दछौं ।

दिदीबहिनी तथा दाजुभाइहरु !

हामी सबैलाई थाहा छ- संविधानसभाको मुख्य दायित्व जनताको लागि नयाँ संविधान निर्माण गर्नु हो । उक्त संविधानले निर्माण गर्ने नयाँ जनप्रतिनिधिनिकायले मात्रै राष्ट्रको समग्र विकासको खाका कोर्ने काम गर्नेछ । यस बाहेक, मुलुक अब सङ्घीय संरचनामा जाने निश्चित भइसकेपछि सङ्घीय इकाइको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने कुरालाई पनि केन्द्रीय सरकारले गर्न खोज्नु संभव पनि हुँदैन । त्यसैले हामीले हाम्रो घोषणापत्रमा नयाँ संविधानका अन्तर्वस्तु र नेपालले लिनु पर्ने विकासको अर्थ-राजनीतिक बाटोको सामान्य परिकल्पना मात्रै प्रस्तुत गरेका छौं ।

आफ्नो स्थापना काल देखि नै लोकतन्त्र, जनजीविका र राष्ट्रियताको निम्ति अनवरत सङ्घर्ष गर्दै आएको हाम्रो गौरवपूर्ण पार्टी नेकपा (एमाले) फेरि एक पटक सबल र संमृद्ध नेपाल निर्माणको आव्हानका साथ तपाईंहरूको माझमा आएको छ । संक्रमणकालमा रहेको नेपाललाई संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र र प्रगतिको बाटोमा डोऱ्याउन तपाईंहरूको अमूल्य मतका लागि नेकपा (एमाले) राष्ट्रिय स्वाभिमानको झण्डा फहराउँदै अगाडि आएको छ । तपाईंको मतलाई नेकपा (एमाले) सामन्तवादको अन्त्य, संघीय लोकतान्त्रि गणतन्त्रको स्थापना तथा संमृद्ध र स्वाभिमानपूर्ण नेपालको निर्माणमा सदुपयोग गर्न चाहन्छ । त्यसैले **संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापना गरौं, सबल र सम्वृद्ध नेपालको निर्माण गरौं** भन्ने उद्घोषका साथ तपाईहरुको घरदैलोमा आईरहेका सूर्य चिन्हबाहक हाम्रा उम्मेदवारहरू तथा हाम्रो पार्टीको पक्षमा आफ्नो अमूल्य मत दिएर नयाँ नेपालको निर्माणमा युगान्तकारी भूमिका निर्वाह गर्न हामी सम्पूर्ण जनसमुदायमा हार्दिक आव्हान गर्दछौं ।

१. संविधानसभाको निर्वाचन - सफल पारौं ।
२. सामन्ती शाही राजतन्त्रलाई - अन्त्य गरौं ।
३. सामन्तवादका सबै रुपहरुलाई - उन्मूलन गरौं ।
४. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल - जिन्दावाद ।
५. मुलुकको राष्ट्रिय एकता, सार्वभौमसत्ता र राष्ट्रिय अखण्डता - अक्षुण्ण राखौं ।
६. सबल र सम्वृद्ध नेपालको - निर्माण गरौं ।
७. जनताको बहुदलीय जनवाद-जिन्दावाद ।
८. आदरणीय वीर अमर शहीदहरु - लालसलाम ।
९. तराई, पहाड र हिमालका सम्पूर्ण जनता - एक हौं ।
१०. जनताको जुझारु एकता - जिन्दावाद ।
११. नेकपा (एमाले) - जिन्दावाद ! जिन्दावाद !!

हार्दिक तथा जुझारु क्रान्तिकारी अभिवादनसहित !

केन्द्रीय कमिटी
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)
२०६४

 Downloaded From MySansar.com

हाइलाइट

1 विधानसभाको निर्वाचनलाई हामीहरु एक स्वाधीन, सबल र सम्वृद्ध संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल निर्माण गर्ने ऐतिहासिक अवसरका रुपमा प्राप्त गरिरहेका छौं ।

2 निरङ्कुशतन्त्रका विरुद्ध लोकतन्त्रका लागि संझौताहीन सङ्घर्ष तथा जनता, राष्ट्रिय स्वतन्त्रता र स्वाभिमानप्रति अटल निष्ठा हाम्रो पार्टीको परिचय बनेको छ ।

3 भेदभावपूर्ण सामाजिक संरचना र त्रुटिपूर्ण राज्यढाँचाको कारणले पाखा परेका पीडित समुदायका समस्यालाई संवोधन गर्ने नयाँ लोकतान्त्रिक राज्य संरचनाको आधार निर्माण गर्नेछ ।

4 साझा मान्यताको रुपमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्र रहेकोले त्यसैलाई मियो बनाई लोकतान्त्रिक दलहरु बीचको एकता र सहकार्यलाई जारी राख्नुपर्छ भन्ने मान्यता नेकपा (एमाले) को छ ।

5 लोकतान्त्रिक संविधान निर्माणका आधारहरु मूलतः २००७ सालदेखि २०६३ साल सम्मका क्रान्ति र जनआन्दोलन मार्फत जनताले अभिव्यक्त गरेको भावना नै हुन् ।

6 द्वन्द्वपीडित, विस्थापित, यातनापीडित एवं जोखिममा परेका नागरिकहरु, असहाय-अनाथ बालबालिकालाई सुनिश्चित भविष्यको लागि राज्यबाट विशेष सुविधा पाउने हक हुनेछ ।

7 जनताले चाहेको परिवर्तनलाई संस्थागत गर्नका लागि जनमत संग्रहको आयोजना गर्न सकिने संवैधानिक व्यवस्था गरिनेछ ।

8 नयाँ लोकतान्त्रिक व्यवस्थाको आधारका रुपमा समाजवादउन्मुख लोककल्याणकारी अर्थ-राजनीतिक दिशा अवलम्वन गरिनेछ ।

9 महिला विरुद्धका सबै प्रकार विभेदहरु अन्त्य गर्दै महिला न्यून रहेको श्रम क्षेत्रमा समेत महिला रोजगारीको विशेष योजना लागू गरिनेछ ।

10 आदिवासीहरुको अधिकारसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघको घोषणा तथा अन्तरराष्ट्रिय श्रम संगठनको अभिसन्धि- १६९ अनुसारको आत्मनिर्णयको अधिकार हुनेछ । 21

11 नेपाल बहुजातीय, बहुभाषिक र बहुसाँस्कृतिक विशेषता र विविध भौगोलिक विशिष्टतामा आधारित अखण्ड र अविभाज्य राज्य-राष्ट्रका रुपमा रहनेछ ।

12 अधिकार र दायित्वको बाँडफाँड गरिएको केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय निकाय गरी तीन तहमा शासनको ढाँचा विकास गरिनेछ । तीनवटै तह बीच सहयोगात्मक र समन्वयात्मक सम्बन्ध हुनेछ ।

13 सार्वजनिक, सहकारी र निजी क्षेत्रलाई अर्थतन्त्रको आधारको रूपमा विकास गर्ने नीति लिइनेछ । नयाँ नेपाल निर्माणको लामो अवधिसम्म मिश्रित ढाँचाको अर्थव्यवस्था अपनाइनेछ।

14 वैज्ञानिक रुपमा भूमिको व्यवस्थापन, वितरण तथा उत्पादकत्व बृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छन् ।

15 औद्योगिक विकासका लागि तात्कालिक, मध्यकालीन र दीर्घकालीन नीति तर्जुमा गरिने छ । स्वदेशी लगानीलाई संरक्षण र प्रोत्साहन तथा बैदेशिक लगानीलाई आकर्षित गरिने छ।

16 "जति धेरै सामाजिक सुरक्षा त्यति नै श्रम लचकता" को नीति लागू गरी श्रम र पुँजी बीच सन्तुलन कायम गरि नयाँ सामाजिक सुरक्षा प्रणाली शुरु गरिनेछ ।

17 जलश्रोतको उपयोगमा राष्ट्रिय हितलाई ध्यानमा राखी बाह्य र बहुपक्षीय सहयोग लिने नीति अवलम्बन गरिनेछ । सामुदायिक सहभागितामार्फत सबै नेपालीको पहुँचमा विद्युत सुविधा पुऱ्याइने छ ।

 Downloaded From MySansar.com

18 शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास, खाद्य संप्रभताजस्ता आधारभूत आवश्यकताका कुरा जनतालाई उपलब्ध गराउन विशेष कर तथा बीमा व्यवस्था लागू गरिनेछ ।

19 सम्वृद्ध नेपाल निर्माणको आधारको रुपमा युवाशक्तिलाई अघि बढाइनेछ । 'राष्ट्रिय खेलकूद प्रतिष्ठान' को स्थापना गरि खेलकूदलाई उद्योगको रुपमा विकास गरिनेछ ।

20 दलितहरुको उत्थानको लागि प्रगतिशील आरक्षणको नीति अवलम्बन गरिनेछ । तराईवासी मधेसी जनतालाई राज्यका विभिन्न अंगहरुमा समावेशी नीति लागु गरिनेछ ।

21 कर्णाली लगायतका दुर्गम तथा पिछडिएको क्षेत्रका जनतालाई विकासको औसत राष्ट्रिय स्तरसम्म पुऱ्याउनको लागि राज्यले विशेष नीति अवलम्बन गर्नेछ ।

22 राष्ट्रिय सुरक्षाको जिम्मा सुरक्षा फौजको मात्र नभई समग्र जनताको हो भन्ने मान्यताको आधारमा यो नीति तय गरिनेछ । लोकतान्त्रिक मूल्यपद्धतिप्रति पूर्ण समर्पित हुने गरी नेपाली सेनाको लोकतान्त्रीकरण र व्यावसायीकरण गरिने छ ।

23 स्वतन्त्र र निष्पक्ष प्रेसको अवधारणालाई अघि बढाइनेछ। प्रेस माथिको सबै प्रकारका हस्तक्षेपलाई निषेध गरिनेछ ।

 Downloaded From MySansar.com